

Галустян Олена Аркадіївна,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
психологічного забезпечення
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ ПРОФАЙЛІНГУ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими змінами в політичній, економічній та соціальній сферах, що зумовлює суттєві ускладнення криміногенної обстановки в державі. У таких умовах протидія злочинності можлива тільки на ґрунті якісного покращення підготовки спеціалістів для правоохоронних органів. Посилення в сучасному світі терористичної та екстремістської загрози потребує нових підходів до організації професійної освіти в системі МВС України, розроблення інтегративних дисциплін, що забезпечуватимуть високу якість професійної підготовки.

Практика останніх десятиліть свідчить, що традиційний акцент у діяльності правоохоронних органів під час охорони громадського порядку на формальні контрольні заходи щодо виявлення протиправних дій є необхідними, проте недостатніми. Наявні засоби захисту орієнтовані здебільшого на знаходження небезпечних предметів, речовин і фальшивих документів. Вони не дають можливості виявити протиправні наміри осіб. Водночас існують спроби створення технологій, що дають змогу ідентифікувати протиправні наміри за допомогою аналізу психофізіологічних реакцій людини. Використання сучасних приладів детекції неправди є актуальним, проте не завжди доступним із матеріальних, організаційних, правових або етичних питань.

З метою якісного забезпечення безпеки під час охорони громадського порядку доречно було б використовувати не тільки класичні методи оперативно-розшукової діяльності, технічних

засобів відеоспостереження, а й психологічних методів, зокрема профайлінг, який застосовується для виявлення осіб із протиправними намірами. Профайлінг є новим напрямом у психологічній науці, що дає змогу розшифрувати невербальні компоненти, які використовуються в міжособистісному спілкуванні. На думку спеціалістів, профайлінг надає можливість отримати об'єктивну інформацію про потенційну небезпеку суб'єктів та може ефективно використовуватися для превентивних заходів під час охорони громадського порядку щодо попередження терористичних актів та інших протиправних намірів.

Профайлінгова підготовка повинна включати в себе оволодіння знаннями, вміннями та навичками цілісного сприйняття та аналізу невербальних і вербальних маркерів, які вказують на психологічний стан та наміри суб'єкта. Як зазначає В. С. Медведєв, під час застосування візуальної психодіагностики необхідно знати й урахувати те, що психологічні характеристики, якості суб'єкта відображаються в зовнішності та манері поведінки системно, тобто, як сукупність взаємопов'язаних ознак, що охоплює весь чи принаймні більшість психологічного атласу людини [1, с. 37].

Зазначений психологічний атлас включає такі головні компоненти:

- загальні ознаки: тонус м'язів, рухову активність, намагання зайняти певну дистанцію та просторове положення стосовно поліцейського, контроль за власною поведінкою та поведінкою поліцейського;
- вираз обличчя (міміка), тобто брови, очі, погляд, губи, м'язи обличчя;
- положення рук (жестикуляція);
- мова, звуки, дихання;
- вазомоторні реакції: колір шкіри, слиновиділення, потовиділення, слюзи. Кожний із даних компонентів атласу має типові варіанти прояву. Аналіз усіх систем невербальної комунікації свідчить, що вони, безсумнівно, відіграють значну допоміжну (а іноді й самостійну) роль у комунікативному процесі. Маючи здатність не тільки посилювати, а й послаблювати вербальний вплив, усі системи невербальної комунікації допомагають виявити такий суттєвий параметр комунікативного процесу, як наміри його учасників.

Профайлінг (від англ. profile - профіль) - це сукупність психологічних методик, що дають змогу оцінити ступінь достовірності інформації, яку повідомляють. Отже, профайлінг є цілісною системою комплексної комунікативної верифікації, що оцінювала б отриману інформацію в її інтегративному поєднанні, часовому й просторовому розгортанні.

Володіння методом профайлінгу надасть можливість майбутнім співробітникам поліції здійснювати приховане «тестування» потенційного зловмисника та побудувати його «профіль» для виявлення протиправних намірів.

Передбачення в навчальному плані підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України дисципліни «Основи профайлінгу під час охорони громадського порядку» дасть змогу сформувати в майбутніх спеціалістів правоохоронної системи професійні компетенції, необхідні для виконання оперативно-службових завдань в умовах терористичних, екстремістських загроз.

Мета навчальної дисципліни «Основи профайлінгу під час охорони громадського порядку» полягає у формуванні компетенцій, що забезпечують виявлення осіб із протиправними намірами (терористичні акти, екстремістська діяльність тощо).

У результаті вивчення дисципліни курсант повинен:

знати:

- основи психології;
- основи етнопсихології;
- психологічні особливості особистості терориста;
- психологічні основи спілкування в оперативно-розшуковій діяльності;

уміти:

- визначати зв'язок психологічних особливостей особистості з його зовнішніми (фізичними) даними;
- правильно будувати спілкування з різними категоріями осіб;
- застосовувати емоційно-вольову регуляцію з метою зняття емоційного напруження та мобілізування зусиль для виконання службових завдань;

володіти навичками:

- позитивного спілкування в процесі професійної діяльності;

- установлення психологічного контакту, візуальної психодіагностики, психологічного впливу та нейтралізації негативного психологічного впливу з боку різної категорії осіб;
- управління емоційно-вольовою сферою.

Таким чином, опанування навчальною дисципліною «Основи профайлінгу під час охорони громадського порядку» дасть змогу курсантам оволодіти професійними компетенціями, спрямованими на розпізнавання осіб із протиправними намірами, протидію терористичним та екстремістським загрозам.

Список використаних джерел

1. Медведєв В. С. Професійне спілкування пенітенціарного персоналу : [навч.-метод. посіб.] / Медведєв В. С., Синьов В. М., Скоков С. І. - К. : [б. в.], 2003. - 152 с.
2. Аминов И. И. Профайлинг. Технологии предотвращения противоправных действий / Аминов И. И., Эриашвили Н. Д., Волынский-Басманов Ю. М. и др. - 2-е изд. - М., 2012.
3. Экман П. Психология лжи / П. Экман. - СПб. : Питер, 2012. - 354 с.